

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІМІДЖУ УКРАЇНИ У МАСМЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ КОРОЛІВСТВА ІСПАНІЯ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (ЛЮТИЙ 2022 – СІЧЕНЬ 2025 РР.)

TRANSFORMATION OF UKRAINE'S IMAGE IN THE SPANISH MASS MEDIA DURING RUSSIA'S FULL-SCALE WAR AGAINST UKRAINE (FEBRUARY 2022 – JANUARY 2025)

Ілюк Т.В.,

orcid.org/0009-0006-5581-4505

кандидат історичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Гетманенко К.В.,

orcid.org/0000-0002-0466-757X

бакалавр зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

У статті проаналізовано трансформацію іміджу України на шпальтах провідних ЗМІ Королівства Іспанія з початку повномасштабної війни у 2022 році до інавгурації Дональда Трампа на початку 2025 року. Досліджено динаміку представлення України у масмедійному просторі, пророблено контент-аналіз кількісних і якісних показників публікацій провідних видань Іспанії, виявлено зміну наративів і сприйняття нашого народу.

З'ясовано, що повномасштабне вторгнення Росії і відсіч агресору стали відправною точкою, яка змінила імідж України у світі і на шпальтах іспанських медіа зокрема. З моменту вторгнення увага провідних видань Іспанії була прикута до України, кількість публікацій зросла майже в 20 разів. Логічно, що тематика висвітлення концентрувалася переважно на війні та воєнних діях, висвітлювалися військові злочини, здійснені російською армією в містах і населених пунктах України, життя населення та боротьба ЗСУ. Простежується героїзація України, українських військових і волонтерів, а також помітним стає усвідомлення геополітичного значення ролі України, як форпосту європейських цивілізаційних цінностей. Емпатійне сприйняття ситуації в нашій державі змінює навіть подачу таких негативних чинників як бідність, корупція, складнощі проведення реформ, які тепер подаються з більшим розумінням і через призму їх подолання під час війни. Обґрунтовані також негативні конотації представлення іміджу України.

Проаналізовано динаміку медіауваги до нашої держави та народу. Констатується зменшення уваги до подій в Україні з 2023 року, що пов'язано як з об'єктивно-психологічними чинниками, так і з розфокусуванням уваги іспанських медіа на конфлікти у інших регіонах світу (насамперед між Ізраїлем та Палестиною), а також із "втомою" від війни в Європі.

Надано рекомендації зі зміни інформаційної політики України, яка сприятиме покращенню іміджу держави для залучення більшої підтримки іноземних партнерів. Констатується необхідність посилення стратегічних комунікацій з метою формування іміджу України та вироблення іміджевої повістки, яка б не прив'язувалася виключно до чинника війни, а, насамперед, доносила до іспаномовної аудиторії, яка є читачами досліджуваних медіа, цінності України і внесок українців в успішне майбутнє Європи у різних сферах – як то технологічний, безпековий, економічний, енергетичний розвиток і т.д. Окремої уваги заслуговує донесення культурної спадщини і просування культурних здобутків, роз'яснення нашої ідентичності і спільних європейських цінностей, які традиційно притаманні для українського народу.

Ключові слова: імідж, Україна, Іспанія, медіа, наративи, іміджеві характеристики, контент-аналіз.

The article analyzes the transformation of Ukraine's image on the pages of leading mass media outlets of the Kingdom of Spain from the beginning of the full-scale war in 2022 to the inauguration of Donald Trump in early 2025. The dynamics of Ukraine's representation in the media space are examined, and a content analysis is conducted with an assessment of quantitative and qualitative indicators of publications in major Spanish outlets. Changes in narratives and perceptions of the Ukrainian people are identified, and the influencing factors that led to these transformations are analyzed.

It is established that Russia's full-scale invasion and the resistance of the Ukrainian people to the aggressor became the turning point that reshaped Ukraine's image globally and, in particular, in Spanish media. Leading media outlets of the Kingdom of Spain focused their attention on Ukraine, with the number of publications increasing almost twentyfold (11,694 materials in 2022), keeping the country at the center of sustained media attention. Naturally, the coverage largely concentrated on the war and military actions, including reports on war crimes committed by the Russian army in Ukrainian cities and settlements, civilian life, and the struggle of the Armed Forces of Ukraine. A process of the heroization of Ukraine,

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Ukrainian soldiers, and volunteers is observed, along with a growing awareness of the geopolitical significance of the conflict and Ukraine's role as a bulwark of European civilizational values. Empathetic perceptions of the situation in Ukraine have also influenced the framing of negative factors such as poverty, corruption, and challenges in implementing reforms, which are now presented with greater understanding and through the lens of overcoming them during wartime. Negative connotations in the representation of Ukraine's image are also substantiated, and the impact of Russian propaganda on the formation of image-related characteristics is identified, along with the main directions of its activity in Spanish media.

The dynamics of attitudes toward the Ukrainian state and people among Spanish audiences are identified. A gradual decline in attention to events in Ukraine over time (beginning as early as 2023) is traced, which is associated with both objective psychological factors and the diversion of Spanish media attention to conflicts in other regions of the world (primarily between Israel and Palestine), as well as with "war fatigue" in Europe.

Recommendations are proposed for adjusting Ukraine's information agenda in order to improve its international image and attract greater support from foreign partners. The necessity of strengthening strategic communications is emphasized to shape Ukraine's image and develop an image agenda that is not exclusively tied to the factor of war, but primarily communicates to Spanish-speaking audiences – the readers of the analyzed media – the values of Ukraine and the contribution of Ukrainians to Europe's successful future across various fields, including technological, security, economic, and energy development. Particular attention should be paid to conveying cultural heritage, promoting cultural achievements, and explaining Ukraine's identity and shared European values that have traditionally characterized the Ukrainian people.

Key words: Ukraine, Spain, media, image, narratives, image characteristics, content analysis.

Постановка проблеми. Нове переосмислення значущості державного іміджу у контексті захисту національних інтересів та реалізації політичних амбіцій отримало розвиток саме з початком російсько-української війни ще з 2014 року. Розгортання повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році та опір України та українського народу показав необхідність комплексного стратегічного підходу держави до міжнародних комунікацій та привернув увагу світової громадськості до нашої держави, тим самим створивши вікно можливостей для зміни уявлення про Україну та українців як всередині країни, так і за її межами на глибинному рівні та створивши простір для презентації держави на світовій арені. Водночас він наочно виявив як сильні, так і вразливі аспекти репрезентації національної ідентичності, що стало особливо показовим у рамках розгортання інформаційної війни, розв'язаної проти України російською пропагандою. Тому вивчення іміджевих характеристик та особливостей презентації нашої держави у медіапросторі зарубіжних країн на сьогоднішній день є одним із важливих завдань, що дозволяє ефективно коригувати комунікаційну стратегію іміджевого представлення України у закордонних ЗМІ та формувати стратегічні комунікації, направлені на забезпечення реалізації національних інтересів України, підтримку та розуміння нас з боку партнерів і широких кіл зарубіжної громадськості.

Вибір іспанського медійного простору для аналізу іміджевих характеристик України зумовлений низкою важливих причин. Іспанія є однією з найбільших країн Європейського Союзу та має стратегічне значення як важливий партнер України. Зазначена держава активно підтримує й розвиває співпрацю в політичній, культурній, соціальній та економічній сферах, сприяючи інтеграції України до європейського простору. За результатами соціологічного опитування Інституту світової політики «Що думають європейці про Україну», Іспанія посіла друге місце за рівнем прихиль-

ності до українців, поступившись лише Польщі [1]. Не менш важливим фактором є те, що іспанські медіа мають значне поширення та вплив на формуванні громадської думки за її межами, охоплюючи широку іспаномовну аудиторію, зокрема в країнах Латинської Америки та Карибського басейну, налагодження відносин з якими на сьогодні є одним з пріоритетів зовнішньої політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До наукового аналізу проблем іміджу України у контексті російсько-української війни у своїх роботах зверталися Є. Магда, Т. Водотика, В. Терещук, Г. Піскорська, Н. Яковенко, Т. Ілюк та інші. Власні дослідження, присвячені вивченню іміджу України у іноземних масмедійних просторах, проводили О. Бойко, Г. Коталейчук, В. Чекалюк, С. Козиряцька, К. Гетманенко та інші. При цьому аналіз медіапростору Іспанії було розглянуто лише фрагментарно у роботах А. Корбут [2] та в публікаціях К. Гетманенко та Т. Ілюк [3, 4].

Мета статті – з'ясувати особливості представлення України в медіапросторі Іспанії в період від початку повномасштабного вторгнення Росії до моменту інавгурації 47-го президента Сполучених Штатів Дональда Трампа та простежити зміни іміджевих характеристик та особливості сприйняття нашої держави в іспаномовному медіасередовищі. Верхня хронологічна межа дослідження обумовлюється переорієнтацією вектору сприйняття України та новими викликами іміджу нашої держави з початком правління Трампа, пов'язаними з коливанням стабільності підтримки та висуненням змін у пріоритетах США, що потребує окремого вивчення.

Представлене дослідження базується на широкій джерельній базі публікацій двох найрейтинговіших іспанських газет – «El País» та «ABC». Для більш детального та об'єктивного простеження наративів також використано уточнюючі матеріали видань «El Mundo», «Rebellion», «20Minutos».

Моніторинг здійснено за допомогою ручного кодування на виявлення матеріалів, що містять згадки про Україну (#Ucrania, #ucraniano, #ucraniana). При підготовці роботи було застосовано проблемно-хронологічний підхід та використано методи кількісного та якісного контент-аналізу, компаративний аналіз, метод ретроспективного аналізу та історичний метод. Це дозволило виокремити та проаналізувати ключові наративи, іміджеві характеристики України й простежити їх еволюцію в контексті історичних подій. Для верифікації основних інформаційних приводів також використовувалася методика вебінструменту GoogleTrends.

Виклад основного матеріалу. Матеріали, що містять занепокоєння щодо загострення ситуації в Україні і прогнози повномасштабного вторгнення Росії ми спостерігаємо з 2021 року. Так, в газеті “ABC” виходить статті під назвою “*Можлива війна в Україні*” [5], а видання “El Pais” зазначає: “*Тим часом зростає побоювання, що розвиток війни, яка вже забрала близько 14 000 життів, за даними ООН, останнього активного конфлікту в Європі, продовжується далі й далі*” [6]. Прикметно, що нерідко публікації містять ознаки ретрансляції російських нарративів. Так, видання “La Razón” відверто називає війну “*військовою операцією*” зазначаючи: “*Росія продовжує військову операцію на кордонах з Україною, яку НАТО та Сполучені Штати широко критикують як спробу дестабілізації регіону*” [7]. Двостороннім конфліктом описує війну газета “ABC”: “*Кордон України з Росією є практично непридатною для проживання територією після більш ніж 7 років періодичного конфлікту між двома країнами. Ті, хто там живуть, щодня стикаються з небезпечною ситуацією, з якої вони не можуть вийти*” [8].

З початком повномасштабного вторгнення ми спостерігаємо повну зміну представлення України в іспанських медіа. Кількість публікацій за маркером «Україна» у 2022 році лише в газеті “ABC” становила 11 694, що майже у 20 разів більше в порівнянні з 2021 роком. Змінюється і фокус подачі – на момент повномасштабного вторгнення Україна позиціонується вже як **цілісна держава, яка представляє геостратегічне значення для Європи та стоїть на захисті континенту**. Газета “El Pais” пише: “*У повній напрузі з Росією, яка в 2014 році анексувала український півострів Крим, і з латентним конфліктом на Донбасі з сепаратистами, яких підтримує Кремль, ця країна з 44 мільйонами жителів є ключовою точкою для Європи та всього Заходу*” [9].

Основними темами медіависвітлення у 2022 році були: “Крим” – 865 матеріалів, “Донецьк” – 671, “Луганськ” – 492 [10]. Як показує верифікація GoogleTrends, іспанці протягом

2022 року шукали новини, пов’язані з Україною, також за запитом “зброя” та “Херсон” [11]. Цікаво, що іспанська аудиторія користувалася й запитом “Чечня”, пов’язуючи її з протиправною діяльністю російських військових на території України і жорстокістю чеченських бойовиків в українських містах [11].

Підкреслюється масштабність подій, які визнаються **найбільшим конфліктом Європи**. Газета “El Pais” описує початок вторгнення у різні міста України наприкінці лютого: “*3 артилерійськими обстрілами, важкою технікою та стрілецькою зброєю. Сушею, морем і повітрям. Зі сходу, півдня та півночі російські війська розпочали швидкі та наполегливі атаки на різні частини країни, що може стати найбільшим конфліктом у Європі з часів Другої світової війни*” [12].

У публікаціях відзначається **героїчність та стійкість** держави, а також **підтримка** західного світу. Видання “El Pais” зазначає: “*Опір, який чинила Україна за дедалі більшої підтримки Заходу, за кілька тижнів змінив карту бойових дій*” [12]. При цьому відзначаються **масштаби руйнувань** нашої країни, а також акцентується увага на вже наявному рівні розвитку нашої держави: “*Шольц уявляє розвинену, стійку Україну, яка є лідером у виробництві зеленої енергії, гарантом продовольчої безпеки та великим європейським технологічним центром. Але зараз Україна – країна в руїнах*” [13].

Помітною стає і героїзація образу президента **В. Зеленського**, який з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році характеризується як лідер держави без згадок про його акторське минуле: “Зеленський”, “Володимир Зеленський”, “президент”, “президент України”, “український президент” [14]. Підкреслюється значення України та її історична місія: “*Зеленський очолить останню війну в Європі, геостратегічну державу, відзначену напругою з Росією*” [15].

Значна кількість публікацій відзначає і звитягу українських **військових** (473 новинні матеріали зі згадкою “українська армія” у газеті “ABC”) [16]. Видання “ABC” пише: “*Військові ходять крізь завали та ретельно збирають нерозірвані снаряди, які російські війська залишили після розгрому міста. Вони готують кожен куточок, щоб мешканці могли безпечно повернутися до своїх домівок*” [17]. Уважно відстежуються події в зоні бойових дій, зокрема навколо **Маріуполя** (830 матеріалів за згадкою у газеті “ABC”) та звільнення **Херсону** (523 матеріали) [18]. Підкреслюється вдячність і любов українців до своєї армії. Як описує визволення Херсону газета “El Pais”: “*Після відходу росіян українська армія знову вивісила український прапор на головній площі Херсона. Населення прибуло у центр міста, щоб відсвяткувати повернення бійців та сфотографуватися*” [19].

Ще однією тематикою, яка активно висвітлюється на шпальтах іспанських видань є **“українські біженці”** (455 публікації в газеті “ABC”). Переважно публікуються матеріали щодо тимчасового перебування українців в Іспанії, підтримки з боку влади, приватного сектору та громадян. Більшість матеріалів позитивно висвітлюють українців, співпереживаючи нашому народу. Газета “ABC” пише: *“Уряд Басків працює над найкращим проявом солідарності та гуманності України”* [20]. Підкреслюється високий рівень освіченості нашого населення та технологічний потенціал кампаній. Так, видання “El País”, характеризує мігрантів, зазначає: *“Переважають вчителі, інженери та економісти, а також бухгалтери, юристи та лікарі. Україна також є джерелом технологічних талантів. Згідно з рейтингом Міжнародної асоціації професіоналів аутсорсингу, серед 100 найкращих компаній-провайдерів технологічних послуг у світі 18 українських”* [21].

Важливо зазначити, що при великій увазі до подій в Україні як у середовищі іспанського суспільства, так і медіа, вона не була рівномірною. Вже влітку 2022 року спостерігаємо стрімке зменшення як кількості публікацій, так і новинного пошуку за запитом “Україна” у GoogleTrends. А у 2023 році кількість публікацій в мас-медіа зменшується майже вдвічі (за згадкою “Україна” у виданні “ABC” – 5847 матеріалів) [11].

Відзначаємо також і більш чітку та беззаперечну позицію Іспанії щодо прийняття і підтримки України як європейської держави. Показовою є публікація “ABC”, в якій українці описуються як борці за свободу: *“Український народ є одним з найсміливіших, найстійкіших і вражаючих прикладів людей, які борються і перемагають, незважаючи на труднощі. Вони заслуговують на нашу непохитну підтримку. Ми єдині. Україна – це Європа. Європа – це Україна”* [22].

Чітко простежується характеристика України як країни, яка віддана **демократичним цінностям**. Навіть корупція переважно згадується вже у контексті боротьби українського народу і влади з нею. Газета “ABC” зазначає: *“Ми з українцями, тому що вони мають демократично обраний уряд, і вони колективно та індивідуально вирішили, що за їхню демократію варто боротися. А це означає, що ваша Україна – це і наша, частина демократичного інтернаціоналу”* [23]. Влучною характеристикою наділила ж газета Україну – *“мучениця за нашу демократію”* [24].

Відзначається значний **аграрний потенціал** України: *“Східноєвропейська Країна є одним із основних виробників у світі”* [25]. Більше того, згадки України як важливої агрокраїни спостерігаємо у матеріалах щодо впливу військових дій на території України на підвищення цін власне в Іспанії: *“Через рік після вторгнення російських*

військ в Україну ми, іспанці, платимо більше практично за все” [25].

Чим далі, тим більш помітним у іспанських виданнях є розуміння тривалості війни й її наслідків. Газета “ABC” характеризує її як *“незрозумілу анахронічну загарбницьку війну”* [26]. **Затяжний характер війни** відзначається і виданням “Público”, констатує, що її вирішення наразі *“без ознак вирішення у середньостроковій перспективі”* [27]. Такі прогнози особливо простежуються після невдалого **контрнаступу**, на який поклалися великі надії: *“неминучий весняний контрнаступ, на який Захід покладає великі надії”* [28]. Про негативні наслідки анонсованого контрнаступу для міжнародної підтримки говорить “ABC”: *“Зараз розхвалений великий наступ із повернення захоплених територій на півдні та сході – можливість, яка дозволила би Києву мати сильну позицію за можливим столом переговорів – заплутаний і з дуже обмеженим регресом. Горизонт війни невизначений, прихід зими завадить великим наступам у ситуації, яка загрожує погіршенням підтримки України”* [29].

Присутнє на шпальтах іспанських видань і усвідомлення залежності України від **західної допомоги**: *“Допомога від західних партнерів залишається ключовою для підтримки воєнних зусиль української армії проти широкомасштабного вторгнення”* [30]. Підкреслюється вразливість від політичних чинників в середині країн-партнерів. Так, “ABC” відзначає з приводу міркувань Конгресу США: *“Допомога Україні принесена у жертву угодою, щоб забезпечити нормальне функціонування федерального уряду Сполучених Штатів”* [31].

З емпатією іспанські видання описують українські міста, що зазнали руйнувань. Наявні матеріали про *“криваву та вогневу окупацію”* [32] Маріуполя, *“одне із місць воєнного жаху”* [33] Бахмут, Сіверськ, де відбувається *“війна у війні”* [34]. Цікавим є опис Донбасу, де йдеться про умови життя та сепаратистську складову населення регіону: *“Ви можете побачити землю, спустошену війною, з покинутими містами та необробленими полями, усіяними шахтами... Жителі Донбасу – залишилися ті, хто не зміг втекти від війни, і ті, хто мріє повернутися у радянське минуле. Їжі не вистачає, а питна вода є дорогоцінним товаром, який важко отримати. Сьогодні Донбас знає лише війну. Його цивільне населення було замінено солдатами армії, яка бореться за виживання своєї нації, та російськими військами, які вторглися, які хочуть знищити все, що є в Україні”* [35].

Загалом, досить комплементарно відзначаються українські військові в іспанських мас-медіа. Про мужніх героїв України переважно йдеться у матеріалах щодо їх навчань на території Іспанії: *“Вони дуже вмотивовані та прагнуть повернутися, щоб*

зробити свій внесок у захист своєї країни. Найкращим прикладом такого високого морального духу українських військових є вітання журналістам з броньованих везь” [36]. При цьому, звертається увага на недостатнє володіння англійською нашими військовими і їх здатність швидко опанувати іспанську військову лексику. Публікуються і матеріали про людські взаємини та особисте життя наших воїнів: “На фронті також є місце для кохання, навіть у його найбільш комерційній та стандартизованій формі. Було багато українських Військових, які вчора отримали квіти та подарунки від своїх дружин і подруг, вирішивши зробити День святого Валентина ще одним приводом, щоб продемонструвати світові свій опір зневірі, викликаній вторгненням у їхню країну” [37].

Присутні й матеріали про **чоловіків, які ухляються від мобілізації або незаконно виїхали** за кордон. Газета “ABC” називає їх “українцями, які покинули країну після отримання фальшивого документу про недієздатність” [38]. При цьому, лівоцентрична газета “El Pais” ставить акцент на важливості ментального здоров'я молоді і бере серію інтерв'ю у молодих українців із вираженням засудження мобілізації і повним розумінням відмови йти на війну [39]. Загалом же, більшою мірою інформація подається нейтрально.

Відчувається емпатія іспанського суспільства щодо переміщених осіб: “Поки вони, кожен по-своєму, намагаються знайти баланс у Севільї, вони згадують, що за 4000 кілометрів їхні брати та батьки живуть та намагається залишитися в живих... Вони вчотирьох оговтуються” [40]. В іншій публікації, де йдеться про лікування українських онкохворих в Іспанії, українці описуються як “сором'язливі та здібні до вивчення державної мови” [41].

Цікаво, що з величезним інтересом іспанські ЗМІ спостерігали за **перенесенням святкування Різдва** в Україні, що відбулося “вперше в історії та всупереч Кремлю” [42]. За перехресними згадками “Україна+Різдво” у газеті “ABC” за 2023 рік знайдено 160 матеріалів. Іспанські видання окреслюють важливість цієї події для європейської України з точки зору євроінтеграції: “Для Церкви – це знак зближення з Європою і загалом із Заходом у час, коли країна прагне вступити до Європейського Союзу” [43]. Найявні також інші новини релігійного плану зі згадкою України, зокрема щодо зустрічі В. Зеленського з Папою Римським та молитви за закінчення війни в Україні на іспанське Свято Королів [44].

Більш помітною і показовою стає і **культурна сфера**. Хоч і газета “ABC” вважає культуру не на часі і описує Україну як “країну не для мистецтва”, медіависвітлення на шпальтах іспанських видань отримують мистецькі проекти українців, як то перша українська галерея на АРКО, створена Максимом і Юлією Волошиними [45]. Також іспанські аудиторії зацікавив хор “Передзвін” – колектив маленьких українців, що тікали від війни в Іспанію [46]. Неординарна фігура Юрія Андруховича привернула увагу як “один із найцікавіших авторів в українській творчій площині” [47]. При чому, у статті йдеться не тільки про творчість письменника, але й подаються його пояснення сутності російської культурної пропаганди.

Феноменальним з точки зору медіа-висвітлення є звернення до українського походження російських культурних діячів. Наприклад, у матеріалі “ABC” йдеться про народження у Одесі поетеси Анни Ахматової. У цій же публікації підкреслюється що Україна “розташована на межі багатьох світів і всередині якої також ховається розмаїття світів і культур” [48]. Питання щодо ставлення до війни в Україні іспанські журналісти не соромляться задавати діячам культури, як, наприклад піаністці, народженій в Росії [49] або ж іспанському співаку-композитору Хоана Мануеля Серрата [50].

Традиційно позитивного іміджу Україні додає **футбол**. Хоча в цьому контексті країна і згадується не часто, та з приводу чемпіонату U-21 футбольна газета цитує гравця збірної Іспанії Абель Руїса: “Україна – одна з тих країн, які найкраще грають на чемпіонаті” [51].

Натомість, 2024 рік демонструє нові тенденції висвітлення іміджу України. Хоча кількісно стабільно помічено інтерес (4030 матеріали газети “ABC” зі згадкою “Україна”), війна в Україні зображується на шпальтах газет на тлі збройного конфлікту між Ізраїлем та Палестиною, де здебільшого йдеться про військову допомогу, надану Іспанією та іншими країнами ЄС, США. Кількість статей зі згадками “Україна” + “Газа” в газеті “ABC” – 724, “Україна”+“Ізраїль” – 845, “Україна” + “Палестина” – 450 [10].

Помітною стає і характеристика втоми від війни як в самій Україні, так і у західних партнерів: “Втома від війни, яка йде третій рік, поширюється в суспільстві, де починає відчуватися песимізм” [52]. Україна характеризується “змученою” [53], а українське суспільство “змученим війною” [54]. “Виснаженнями” описуються і українські військові, а термін “мобілізація” швидко починає змінюватись на “вербування” [55].

Помітною стає зміна ставлення до чоловіків-утікачів. Найявніми є публікації із прямим засудженням дій ТЦК щодо українських чоловіків і тих, хто нелегально пересік кордон через відмову йти до лав ЗСУ. Простежується і зміна тональності матеріали щодо чоловіків, що виїхали – від нейтральної та позитивної у 2023 році – до осуду та появи характеристики “ухлянти” у 2024 році. Не поміченою не залишилася і проблема **корупції** при мобілізації. “ABC” пише: “За останні кілька

місяців в Інтернеті з'явилися десятки відео, на яких зображені моменти напруги та конфлікту між цивільними та вербувальними патрулями... Багато хто отримував хабарі за видачу фальшивих медичних документів, які полегшували ухильникам виїзд з країни. Зараз українська влада виробила єдиний онлайн-реєстр призовників, що, в принципі, зможе запобігти шахрайству. Незважаючи на всі нововведення та зручності, питання мобілізації залишатиметься гострим питанням в Україні” [56].

Примітно, що одна з ключових подій 2024 року, контрнаступ у Курській області, не особливо зацікавив іспанські медіа (230 згадок “Курськ” в “ABC”). Місто згадувалось частіше як прикордонне, а не в контексті розгортання контрнаступу українських військових. Проте, у газетах відзначено: “Це найважливіша операція київських військ на території Росії з початку вторгнення” [57]. Проте, відступ української армії мас-медіа Іспанії помічає. Осінню газета “20Minutos” підкреслює: “Війська Зеленського з вересня відступають і зараз займають близько 800 квадратних кілометрів. Путін хоче вигнати українців до того, як Трамп вступить на посаду президента США і посадить Україну та Росію за стіл переговорів” [58].

Змістовно і показово висвітлювався візит Зеленського до Мадриду для підписання двосторонньої безпекової згоди. “El País” наголошує, що новий пакт між Іспанією та Україною “гарантує військову підтримку Києву в середньостроковій перспективі” [59]. Однак, не можна назвати оптимістичними настрої іспанських медіа в контексті **виборів до Європарламенту**, насамперед через побоювання зростання кількості проросійських партій, які можуть вплинути на обсяг допомоги Україні. Помічена стурбованість щодо ситуації на фронті і певна зневіра у перемогу у матеріалах газети “El Público”, яка зазначає що “конфлікт, здається, схиляється до Путіна і не втихає місяцями” [60].

Скептично подаються і результати Саміту миру, насамперед, через те що “не отримано одночасної підтримки світових лідерів-учасників” [61]. Або ж, як зазначає видання “El Público”: “Саміт миру України викликає підозру з боку глобального півдня і завершується без прогресу щодо припинення війни” [62].

Як і на початку війни, іноді помічається тенденція називати “конфліктом” російську агресію проти нашої держави. Газета “ABC” війну в Україні називає “європейським конфліктом і останнім конфліктом на Близькому Сході” [63]. Але при цьому іспанські мас-медіа наголошують, що Україна – **захисниця Європи** і відзначають, що “Україна зробила російську військову машину набагато менш небезпечною для Заходу та Києва” [64].

Помітне і зменшення героїзації постаті **В.Зеленського**. В публікаціях зазначається, що його ініціативи “обмежується конкретними та розрізненими діями” [65], але при цьому він “втілює єдність приголомшеного суспільства, яке й уявити собі не могло стати жертвою типового для минулого століття збройного конфлікту” [66].

Варто відзначити, що натомість підкреслюється образ самої України як постраждалої та жертвовної країни. З повагою описується і жертвовність **волонтерів**: “Волонтери є фундаментальною частиною цього конфлікту. Це друзі, друзини, брати, діти, батьки чи матері тих, хто на фронті. Це чоловіки та жінки, які зупинили своє життя, щоб присвятити час суспільству, яке постраждало від конфлікту, який уже входить у третій рік” [67]. Підкреслюється **незламність** українців. Так, газета “ABC” описує мешканців Харкова: “Харків’яни пристосувалися жити в умовах постійних російських атак – моральний дух на цивільному фронті високий” [68]. Позитивними є і публікації про **вимушених емігрантів**, які переживають “душевну дилему” [69], але не планують повертатися у найближчий час. Наявні матеріали щодо донорства серця одного з таких українців, де значиться що “завдяки щедрості родини молодого українця, продовжується інше життя” [70].

Негативних конотацій іміджу України надають публікації про вербування українок для експлуатації у публічних будинках та про причетність українців до крадіжки люкс-автомобілів в Іспанії, у яких газета підкреслює тяжке економічне становище українців: “Літні люди та жінки в умовах крайньої бідності, біженці від війни в Україні, яких підбурювали до крадіжки розкішних автомобілів” [71].

Додають позитивного забарвлення натомість публікації про **культурні події та збереження культурних надбань** України та їх популяризації в Іспанії. Зокрема, відзначається внесок музейників у збереження культурного спадку України: “Дві вантажівки з 51 твором мистецтва початку ХХ століття таємно виїхали зі столиці України до Мадрида. Мета: зберегти їх у безпеці та, попутно, виставити в музеї Тіссена. Цей маленький подвиг був лише одним із багатьох невідкладних заходів, які директор музею Юлія Литвинець змушена була вжити за понад два роки конфлікту” [72]. **Культурний спротив** та боротьба українців під час війни відобразився і у матеріалі газети “La Vanguardia” про Київський книжковий ярмарок, що зветься “чудовим актом опору(українців)” [73]. Актуалізується через **літературу** і тема сексуальних злочинів росіян на українських територіях, зокрема, в матеріалах про письменниць Софі Оксанен [74] та Вікторію Амеліну [75].

Тримається у фокусі уваги і тематика, пов'язана із **футболом**. Як констатує видання “ABC”: “В Україні триває війна. Кінця не видно, але футболна гра йде” [75]. Іспанія, як чотирикратний чемпіон Європи з футболу, звертає увагу на Україну крізь призму українських гравців, тренерів та матчів. Особливою популярністю в іспанських медіа користується гравець “Реал Мадриду” українець Андрій Лунін (230 матеріалів “ABC”). Спортивна газета “Relevo” пише: “Показав видатні виступи, а крім того, попереду його чекає Єврокубок, де він захищатиме кольори України” [76]. Образ української збірної теж наявний у матеріалах газет при висвітленні її останнього матчу на Євро-2024, де відзначається нервовість та завищена відповідальність команди через війну: “Загальна недосвідченість нервової України, яка, можливо, має надлишкову відповідальність, усвідомлюючи, що вона представляє країну, яка перебуває у стані війни” [77].

При цьому, помітними стають неодноразові публікації в газетах на тему культури, що пов'язуємо з посиленням **російської культурної пропаганди**. Зокрема, наявне інтерв'ю київського письменника “росіянина за походженням”, який поділяє думку щодо пропаганди українського націоналізму та коментує мовне питання [69]. Також привернула увагу стаття про письменника Конрада, у якій дописано у дужках до міста Бердичів його поточну та минулу географічну належність (Україна, Росія), проте у минулому місто знаходилось у складі Російської Імперії, коли такої країни як Росія не існувало. У тому ж матеріалі йдеться про відвернення від радянських образів, при цьому називають росіян “мучениками”, відкидаючи їх відповідальність за дії Росії: “Однак війна в Україні позбулася деяких старих привидів минулого. Царі, Ленін, Сталін і Путін – це одне і те ж. Росія залишається не людяною, а її громадяни – мучениками свободи” [74].

Висновки. Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що повномасштабне вторгнення стало переломним моментом, що змінив сприйняття України та українців у світі. І хоча підвищення уваги медіа до подій в Україні ми спостерігали ще з початком війни у 2014 році, російське вторгнення 24 лютого 2022 року і відсіч, яку український народ дає агресору, стали відправною точкою, що змінила імідж України в просторі іспанських медіа. Відбулося не лише понад 20-тикратне збільшення кількості публікацій, але й кардинальна зміна наративів і сприйняття нашого народу. Простежується героїзація України, українських військових і волонтерів, а також розуміння геополітичного значення конфлікту і ролі нашої держави.

При цьому констатується, що впродовж усього досліджуваного періоду основна увага до нашої

країни сфокусована навколо військових дій, трагічних подій і протистояння агресії. Разом з емпатійним сприйняттям ситуації, присутнє і розуміння геополітичної ролі України як охоронця європейської цивілізації і, відповідно, не ставиться під сумнів питання необхідності підтримки нашої держави навіть після військових невдач (як контрнаступ). Простежується також наявність уваги і до внутрішніх проблем України, як то корупція, бідність, діяльність ТЦК і мобілізація, або ж неочікуваним є й представлення українців в контексті залучення до проституції та крадіжок в Іспанії. Поширеність негативних конотацій пояснюється як об'єктивними чинниками, так і діяльністю російської пропаганди, яка широко тиражує подібні повідомлення. Однак значно більшою мірою простежуються позитивні тенденції. Цьому сприяє, насамперед, збільшення уваги до української культури, культурних подій та спортивних перемог, які досить часто подаються як посилююча характеристика в контексті мужності і незламності українців. Посиленню іміджу України сприяють і характеристики переміщених осіб і військових, які описуються у масмедіа Королівства Іспанії переважно у позитивній тональності та з емпатією.

При цьому, не можемо не констатувати, що чим далі, тим більш помітною стає втома іспанських медіа від українських реалій війни та зменшення уваги до подій на фронті. Все частіше бачимо аналіз ситуації в контексті втрат та проблем власне іспанців, а також збитків, які вони несуть через війну. Виразнішою стає і наявність пропагандистської роботи росіян, які знаходять нові форми для ретрансляції власних наративів.

Необхідним вважаємо на сьогодні вироблення власної інформаційної повістки, яка б виходила за рамки війни і воєнних дій і посилювала позитивні характеристики іміджу України, дозволивши максимально ефективно використати наявні можливості задля формування ще більшої лояльності та довіри міжнародних партнерів та, відповідно, збільшення допомоги у складні для нашої країни часи. Доцільно не покладатися на роль “жертви”, а більшою мірою транслювати власні здобутки і ціннісний внесок України у глобальний розвиток, демонструвати її надбання і досягнення в таких сферах як культура, технології, розвиток оборонно-промислового комплексу тощо. Особливої уваги заслуговує і більш стратегічно пропрацьоване представлення нашої країни на шпальтах іспаномовних видань, особливо беручи до уваги їх популярність в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну, налагодження діалогу з яким на сьогодні є одним із важливих завдань української дипломатії. Формування єдиного *tone of voice* і залучення нових каналів комунікацій з іноземними аудиторіями, дозволить якісніше

формувати позитивні конотації іміджу України міжнародних партнерів та, відповідно, до збільшення призведе до збільшення лояльності та довіри шення рівня підтримки і міжнародної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Що європейці думають про Україну. Укрінформ, 2015. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1890740-scho-evropeytsi-dumayut-pro-ukrajinuinfografika.html (дата звернення: 05.12.2025).
2. Корбут А. Питання Криму в Іспанії та країнах Латинської Америки: політичний та медійний виміри. URL: <https://drive.google.com/file/d/1t5cTfIlPIJeSLF52TQNgmX1CkIxtFPj/view> (дата звернення: 05.12.2025).
3. Ілюк Т. В., Гетманенко К. В. Formation of the Ukraine's image in the media space of Spain (1991–2013). *Український історичний журнал*. 2024. № 5. С. 156–173.
4. Ілюк Т., Гетманенко К. Трансформація іміджу України у масмедійному просторі Королівства Іспанія в період «гібридної» фази російсько-української війни (2014 – лютий 2022 рр.). *Геополітика України: історія і сучасність*. 2024. № 2 (33). С. 158–174.
5. Girauta J. C. Posible guerra en Ucrania. *ABC*, 2021. URL: https://www.abc.es/opinion/abci-juan-carlos-girauta-posible-guerra-ucrania-202112122352_noticia.html (дата звернення: 05.12.2025).
6. Sahuquillo M. R. Rusia advierte a Ucrania sobre el riesgo de una guerra a gran escala en el Este. *El País*, 2021. URL: <https://elpais.com/internacional/2021-04-12/rusia-advierte-a-ucrania-sobre-el-riesgo-de-una-guerra-a-gran-escala-en-el-este.html> (дата звернення: 05.12.2025).
7. Fernández A. Qué hacen 114.000 tropas rusas estacionadas en la frontera con Ucrania. *La Razón*, 2021. URL: <https://www.larazon.es/internacional/20211117/fz44dtidcbaqrnu7zeqa3lyhdy.html> (дата звернення: 05.12.2025).
8. La vida en la frontera de Ucrania y Rusia. *ABC*, 2021. URL: https://www.abc.es/internacional/abci-vida-frontera-ucrania-y-rusia-202112221448_video.html (дата звернення: 05.12.2025).
9. Sahuquillo M. R. El cómico Zelenski gana la presidencia en Ucrania. *El País*, 2019. URL: https://elpais.com/internacional/2019/04/21/actualidad/1555857997_547314.html (дата звернення: 05.12.2025).
10. Archivo. *ABC*. URL: <https://www.abc.es/archivo/> (дата звернення: 05.12.2025).
11. Google Trends. URL: <https://trends.google.com/trends/> (дата звернення: 05.12.2025).
12. Sahuquillo M. R. Rusia lanza un ataque por tierra, mar y aire contra Ucrania y se acerca a la capital. *El País*, 2022. URL: <https://elpais.com/internacional/2022-02-24/putin-ordena-una-operacion-militar-en-ucrania.html> (дата звернення: 05.12.2025).
13. Valero C. Un «Plan Marshall» para reconstruir Ucrania. *El Mundo*, 2022. URL: <https://www.elmundo.es/internacional/2022/10/25/6357df61e4d4d8525a8b459f.html> (дата звернення: 05.12.2025).
14. Zelenski afirma estar dispuesto a hablar del Donbás y Crimea con Rusia. *El Periódico*, 2022. URL: <https://www.elperiodico.com/es/internacional/20220322/zelenski-afirma-dispuesto-hablar-donbas-13412326> (дата звернення: 05.12.2025).
15. Sahuquillo M. R. El cómico Zelenski gana la presidencia en Ucrania. *El País*, 2019. URL: https://elpais.com/internacional/2019/04/21/actualidad/1555857997_547314.html (дата звернення: 05.12.2025).
16. Archivo. *ABC*. URL: <https://www.abc.es/archivo/> (дата звернення: 05.12.2025).
17. El ejército ucraniano limpia las calles de Bucha. *ABC*, 2022. URL: https://www.abc.es/internacional/abci-ejercito-ucraniano-limpia-calles-bucha-202204061948_video.html (дата звернення: 05.12.2025).
18. Archivo. *ABC*. URL: <https://www.abc.es/archivo/> (дата звернення: 05.12.2025).
19. Guerra en Ucrania: así le hemos contado el día 261 de la invasión. *El País*, 2022. URL: <https://elpais.com/internacional/2022-11-11/ultima-hora-de-la-guerra-entre-rusia-y-ucrania-en-directo.html> (дата звернення: 05.12.2025).
20. Gobierno Vasco trabaja en la mejor respuesta solidaria y humana en Ucrania. *ABC*, 2022. URL: https://www.abc.es/espana/abci-gobierno-vasco-trabaja-mejor-respuesta-solidaria-y-humana-ucrania-202203011627_video.html (дата звернення: 05.12.2025).
21. Carrizosa S. El talento ucraniano empieza a llegar a las empresas españolas. *El País*, 2022. URL: <https://elpais.com/economia/negocios/2022-05-20/el-talento-ucraniano-empieza-a-llegar-a-las-empresas-espanolas-fueron-carinosos-en-la-entrevista-pero-no-hablar-el-idioma-me-frustra.html> (дата звернення: 05.12.2025).
22. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 24 febrero 2023. P. 31. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230224-31.html> (дата звернення: 05.12.2025).
23. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 30 julio 2023. P. 3. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230730-3.html> (дата звернення: 05.12.2025).
24. *ABC Cultural Madrid*. Archivo del periódico, 29 abril 2023. P. 12. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/cultural-madrid-20230429-12.html> (дата звернення: 05.12.2025).
25. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 6 febrero 2023. P. 20. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230206-20.html> (дата звернення: 05.12.2025).

26. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 23 febrero 2023. P. 30. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230223-30.html> (дата звернення: 05.12.2025).
27. Ucrania se estanca en una guerra de trincheras mientras el mundo gira la mirada a Oriente Medio. *Público*, 2023. URL: <https://www.publico.es/internacional/ucrania-estanca-guerra-trincheras-mundo-gira-mirada-oriente-medio.html> (дата звернення: 05.12.2025).
28. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 15 mayo 2023. P. 40. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230515-40.html> (дата звернення: 05.12.2025).
29. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 20 septiembre 2023. P. 38. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230920-38.html> (дата звернення: 05.12.2025).
30. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 15 noviembre 2023. P. 31. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20231115-31.html> (дата звернення: 05.12.2025).
31. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 2 octubre 2023. P. 38. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20231002-38.html> (дата звернення: 05.12.2025).
32. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 24 febrero 2023. P. 12. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230224-12.html> (дата звернення: 05.12.2025).
33. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 24 febrero 2023. P. 44. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230224-44.html> (дата звернення: 05.12.2025).
34. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 20 febrero 2023. P. 26. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230220-26.html> (дата звернення: 05.12.2025).
35. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 19 febrero 2023. P. 44. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230219-44.html> (дата звернення: 05.12.2025).
36. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 14 marzo 2023. P. 30. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230314-30.html> (дата звернення: 05.12.2025).
37. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 15 febrero 2023. P. 11. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230215-11.html> (дата звернення: 05.12.2025).
38. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 6 septiembre 2023. P. 31. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230906-31.html> (дата звернення: 05.12.2025).
39. Estos jóvenes ucranios no quieren ir a la guerra. *El País*, 2023. URL: <https://elpais.com/internacional/2023-08-13/estos-jovenes-ucranios-no-quieren-ir-a-la-guerra.html> (дата звернення: 05.12.2025).
40. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 24 febrero 2023. P. 20. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230224-20.html> (дата звернення: 05.12.2025).
41. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 19 febrero 2023. P. 12. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230219-12.html> (дата звернення: 05.12.2025).
42. Guerra Ucrania – Rusia, última hora | Zelenski, al celebrar la Navidad el 25 de diciembre. *El Mundo*, 2023. URL: <https://www.elmundo.es/internacional/2023/12/25/65892a844c3c9f002c9dc761-directo.html> (дата звернення: 05.12.2025).
43. El 25 de diciembre se consolida como fecha de la Navidad en Ucrania. *Vida Nueva*, 2023. URL: <https://www.vidanuevadigital.com/2023/12/27/el-25-de-diciembre-se-consolida-como-fecha-de-la-navidad-en-ucrania/> (дата звернення: 05.12.2025).
44. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 6 enero 2023. P. 50. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230106-50.html> (дата звернення: 05.12.2025).
45. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 23 febrero 2023. P. 46. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230223-46.html> (дата звернення: 05.12.2025).
46. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 6 enero 2023. P. 52. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230106-52.html> (дата звернення: 05.12.2025).
47. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 18 febrero 2023. P. 50. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20230218-50.html> (дата звернення: 05.12.2025).
48. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 26 septiembre 2023. P. 3. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20230926-3.html> (дата звернення: 05.12.2025).
49. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 21 enero 2023. P. 41. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20230121-41.html> (дата звернення: 05.12.2025).
50. *ABC Cultural Madrid*. Archivo del periódico, 4 febrero 2023. P. 7. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/cultural-madrid-20230204-7.html> (дата звернення: 05.12.2025).
51. España 2–2 Ucrania: resumen, resultado y goles. *AS*, 2023. URL: <https://as.com/futbol/seleccion/espana-ucrania-en-directo-eurocopa-sub-21-en-vivo-n/> (дата звернення: 05.12.2025).
52. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 28 febrero 2024. P. 22. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240228-22.html> (дата звернення: 05.12.2025).
53. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 3 junio 2024. P. 26. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240603-26.html> (дата звернення: 05.12.2025).

54. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 6 febrero 2024. P. 43. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20240206-43.html> (дата звернення: 05.12.2025).
55. Ybarra Zavala A. Ucrania lucha por una nueva movilización pese al cansancio causado por la guerra. *ABC*, 2024. URL: <https://www.abc.es/internacional/ucrania-lucha-nueva-movilizacion-pese-cansancio-causado-20240206174656-nt.html> (дата звернення: 05.12.2025).
56. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 8 junio 2024. P. 22. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240608-22.html> (дата звернення: 05.12.2025).
57. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 9 agosto 2024. P. 36. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20240809-36.html> (дата звернення: 05.12.2025).
58. Kursk ya fue escenario de otra mítica batalla: así se produjo allí en 1943 el mayor choque de carros de combate de la historia. *20Minutos*, 2024. URL: <https://www.20minutos.es/noticia/5658077/0/kursk-ya-fue-escenario-historico-alli-tuvo-lugar-la-mayor-batalla-de-carros-de-combate-jamas-vista/> (дата звернення: 05.12.2025).
59. González M. Zelenski y Sánchez suscribirán en Madrid un acuerdo bilateral de seguridad entre España y Ucrania. *El País*, 2024. URL: <https://elpais.com/espana/2024-05-13/zelenski-y-sanchez-suscribiran-en-madrid-un-acuerdo-bilateral-de-seguridad-entre-espana-y-ucrania.html> (дата звернення: 05.12.2025).
60. Zornoza M. El auge de partidos prorrusos preocupa a la UE a tres meses de las elecciones europeas. *Público*, 2024. URL: <https://www.publico.es/internacional/auge-partidos-prorrusos-preocupa-ue-tres-meses-elecciones-europeas.html> (дата звернення: 05.12.2025).
61. Hierro L. Ucrania aplaude el acuerdo de paz de Suiza pese a la falta de unanimidad entre los participantes. *El País*, 2024. URL: <https://elpais.com/internacional/2024-06-16/ucrania-aplaude-el-acuerdo-de-paz-de-suiza-pese-a-la-falta-de-unanimidad-entre-los-participantes.html> (дата звернення: 05.12.2025).
62. Sanz J. A. La Cumbre de Paz para Ucrania recibe el recelo del sur global y termina sin avances para acabar la guerra. *Público*, 2024. URL: <https://www.publico.es/internacional/cumbre-paz-ucrania-recibe-recelo-sur-global-termina-avances-acabar-guerra.html> (дата звернення: 05.12.2025).
63. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 20 marzo 2024. P. 12. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240320-12.html> (дата звернення: 05.12.2025).
64. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 24 febrero 2024. P. 27. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240224-27.html> (дата звернення: 05.12.2025).
65. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 24 enero 2024. P. 23. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240124-23.html> (дата звернення: 05.12.2025).
66. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 25 febrero 2024. P. 46. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20240225-46.html> (дата звернення: 05.12.2025).
67. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 25 febrero 2024. P. 10. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20240225-10.html> (дата звернення: 05.12.2025).
68. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 30 abril 2024. P. 28. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240430-28.html> (дата звернення: 05.12.2025).
69. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 3 marzo 2024. P. 18. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240303-18.html> (дата звернення: 05.12.2025).
70. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 5 junio 2024. P. 16. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20240605-16.html> (дата звернення: 05.12.2025).
71. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 4 junio 2024. P. 23. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20240604-23.html> (дата звернення: 05.12.2025).
72. *ABC Madrid*. Archivo del periódico, 17 mayo 2024. P. 10. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-madrid-20240517-10.html> (дата звернення: 05.12.2025).
73. Iturbe A. Resistencia cultural en Ucrania. *La Vanguardia*, 2024. URL: <https://www.lavanguardia.com/cultural/culturas/20240609/9707615/resistencia-cultural-ucrania.html> (дата звернення: 05.12.2025).
74. *ABC Cultural Madrid*. Archivo del periódico, 27 abril 2024. P. 14. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/cultural-madrid-20240427-14.html> (дата звернення: 05.12.2025).
75. *ABC Sevilla*. Archivo del periódico, 21 junio 2024. P. 65. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-20240621-65.html> (дата звернення: 05.12.2025).
76. Rodra P. La escena de Lunin viajando en el avión solo a Wembley que explica al Real Madrid. *Relevo*, 2024. URL: <https://www.relevo.com/futbol/champions-league-masculina/escena-lunin-viajando-avion-solo-20240602230944-nt.html> (дата звернення: 05.12.2025).
77. *ABC Córdoba*. Archivo del periódico, 18 junio 2024. P. 55. URL: <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-cordoba-20240618-55.html> (дата звернення: 05.12.2025).

Дата першого надходження статті до видання: 30.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026